

УДК [159.98:791.52]:378.4.091.33-028.22.016:614.8

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6\(24\)-537-551](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6(24)-537-551)

Вінтюк Юрій Володимирович кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри Практичної психології та педагогіки, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, вул. Клепарівська 35, м. Львів, 79000, тел.: (063) 302-00-75, <https://orcid.org/0000-0001-6263-4744>

ФІЛЬМОТРЕНІНГ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ-РЯТУВАЛЬНИКІВ (на прикладі кінофільму «Рятівник»)

Анотація. В публікації висвітлені питання, що стосуються особливостей застосування фільмотренінгу в навчальному процесі, при підготовці курсантів-рятувальників, для організації спілкування професійного спрямування, на конкретному прикладі. Здійснений огляд наукових публікацій за вказаною темою; виявлені сучасні погляди на можливості застосування фільмотренінгу, в навчальному процесі зокрема. В результаті зробленого пошуку виявлені особливості його здійснення, зокрема, різного призначення. Проведений огляд виявлених публікацій за темою дослідження засвідчив доцільність застосування розробленого раніше підходу, який дозволяє використовувати наявні теоретичні знання та відомі практичні прийоми проведення фільмотренінгу в навчальному процесі, з використанням певним чином підібраних художніх фільмів відповідної тематики. Реалізовано продовження пошуку та подальшого застосування виявлених раніше можливостей застосування фільмотренінгу в навчальній роботі зі студентами та курсантами. Підтверджено, що при підготовці майбутніх курсантів-рятувальників до освоєння обраного фаху доцільно використовувати практичні заняття з фільмотренінгу, при роботі з кінофільмами відповідного тематичного спрямування, проте одна з цілей залучення курсантів до такої роботи передбачає навчити їх здійснювати психологічний аналіз повсякденних робочих ситуацій, з якими вони зустрінувшись при виконанні професійної діяльності за обраним фахом. Реалізовано розроблений раніше підхід до проведення фільмотренінгу, з навчальною метою, при викладанні навчального курсу «Соціально-психологічний тренінг спілкування», на конкретному прикладі. Для цього зроблено психологічний аналіз художнього фільму «Рятівник», який відповідає вимогам навчального процесу при підготовці курсантів-

рятувальників і дозволяє організувати на занятті спілкування на професійно важливу для них тему. Встановлено, що впровадження фільмотренінгу в навчальний процес є важливим з огляду на необхідність формування їхньої професійної компетентності, вироблення навичок професійного спілкування, а також подальшої практичної діяльності за обраним фахом. Зроблені висновки з виконаної роботи і запропоновані подальші дослідження у даному напрямку.

Ключові слова: професійна підготовка курсантів-рятувальників, фільмотренінг у навчальному процесі, здійснення фільмоаналізу, формування професійної компетентності.

Vintyuk Yuriy Volodymyrovych Candidate of Psychological Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Practical Psychology and Pedagogy, Lviv State University of Life Safety, St. Kleparivska 35, 79000, tel.: (063) 302-00-75, <https://orcid.org/0000-0001-6263-4744>

FILM TRAINING IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF THE TRAINING OF LIFEGUARD CADETS (on the example of the movie "Rescuer")

Abstract. The publication highlights the issues related to the specifics of the use of film training in the educational process, in the preparation of lifeguard cadets, for the organization of communication in a professional direction, using a specific example. A review of scientific publications on the specified topic was carried out; modern views on the possibilities of using film training, in the educational process in particular, are revealed. As a result of the search, the peculiarities of its implementation, in particular, different purposes, were revealed. The review of the published publications on the topic of the study proved the feasibility of using the previously developed approach, which allows you to use the available theoretical knowledge and known practical techniques of conducting film training in the educational process, using in a certain way selected feature films of the corresponding topic. The continuation of the search and further application of previously identified possibilities of using film training in educational work with students and cadets has been implemented. It has been confirmed that when preparing future lifeguard cadets to master the chosen profession, it is advisable to use practical classes on film training, when working with films of the appropriate thematic direction, however, one of the goals of involving cadets in such work involves teaching them to carry out a psychological analysis of everyday work

situations with which they meet when performing professional activities in the chosen field. The previously developed approach to conducting film training, with an educational purpose, was implemented when teaching the educational course "Social and psychological training of communication", using a specific example. To do this, a psychological analysis of the feature film "Rescuer" was made, which meets the requirements of the educational process in the training of rescue cadets and allows to organize communication in class on a professionally important topic for them. It was established that the introduction of film training into the educational process is important in view of the need to form their professional competence, develop professional communication skills, as well as further practical activities in the chosen profession. Conclusions are drawn from the work performed and further research in this direction is proposed.

Keywords: professional training of lifeguard cadets, film training in the educational process, implementation of film analysis, formation of professional competence.

Постановка проблеми. Вирішення завдань підготовки майбутніх фахових рятувальників за наявних реалій потребує формування у них відповідних вмінь і навичок, які є важливими у їхній діяльності за обраним фахом. А це, своєю чергою, вимагає застосування сучасних методів їхньої підготовки, включення у програми підготовки курсантів-рятувальників тренінгових навчальних курсів різного призначення та спрямування. Як свідчить набутий досвід, до перспективних методів належить фільмотренінг, який ще не набув у вітчизняних навчальних закладах належного визнання та поширення. Важливість висвітлення особливостей залучення курсантів до освоєння фільмотренінгу в процесі їхньої фахової підготовки зумовлює актуальність цього дослідження.

Мета статті - розглянути особливості застосування фільмотренінгу в навчальному процесі при підготовці курсантів-рятувальників, для організації спілкування професійного спрямування, на конкретному прикладі.

Завдання статті:

- здійснити огляд наукових публікацій за вказаною темою; виявити наявні підходи до проведення фільмотренінгу в навчальному процесі;
- провести фільмотренінг для курсантів-рятувальників, з демонстрацією його особливостей і можливостей, на прикладі кінофільму «Рятівник»;
- здійснити аналіз запропонованого кінофільму, з максимальним залученням до нього курсантів, для організації з процесу спілкування на важливу для них тему професійного спрямування;

- зробити висновки з виконаної роботи і визначити перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Дана робота є продовженням попередніх досліджень у даному напрямку (див., напр.: [5; 6]); попередні напрацювання використовуються у даній статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить проведений огляд, публікацій, в яких висвітлюються різні аспекти застосування фільмотренінгу, в навчальному процесі зокрема, виявлено дуже мало [1 - 12]. Слід також відзначити, що даний виклад є продовженням огляду публікацій за даною темою, який було здійснено у попередніх роботах [5; 6].

Передусім належить назвати публікації С. В. Бутманчук, в яких розглянуто особливості використання кінотренінгу та кінотерапії в роботі психолога [1; 2].

Можна назвати також працю І. А. Власенко і В. А. Фокіна, в якій кінотренінг розглядається як засіб успішної комунікації особистості [3]. З огляду на висвітлення даної проблеми заслуговує розгляду стаття О. Л. Вознесенської і О. Є. Голубевої в якій кінотерапія розглядається як форма медіа-освіти [4].

Доречно згадати також власні спроби застосування фільмотренінгу при підготовці студентів і курсантів різних спеціальностей у навчальних цілях, які висвітлені у попередніх працях на дану тему (див., напр.: [5; 6]) та ін.

Не менш змістовними і вартими уваги є праці про кіноаналіз і кінотерапію груп авторів [7; 8]. Важливою є також праця С. Красіна, в якій висвітлено різні аспекти роботи над фільмом [9].

Варто назвати також праці Ю. С. Чаплинської про використання різних підходів до фільмоаналізу в роботі психолога, зокрема у груповій [10 – 11].

На завершення варто згадати працю М. Яновського, присвячену психологічному впливу кінематографічного відеоряду на глядача [12].

Перелічені та деякі інші праці містять необхідний матеріал, з яким доцільно ознайомити курсантів у процесі залучення їх до використання фільмотренінгу в навчальному процесі; виявлена у них інформація використана в під час проведення даного дослідження.

Незважаючи на те, що у публікаціях на дану тему наявні певні відомості про можливості застосування фільмотренінгу в навчальних цілях, інформації про те, як необхідно застосовувати його у навчальному процесі при підготовці майбутніх фахових рятувальників, зокрема, для розвитку навичок професійного спілкування, не виявлено. Оскільки знайдена інформація не містить достатньо відомостей про предмет

розгляду, це диктує необхідність застосування відповідного підходу, який дозволяє показати, як можна використовувати наявні знання, і здійснити демонстрацію фільмотренінгу в навчальному процесі, зокрема художніх фільмів, відібраних як наочні посібники за певною темою. Ця обставина спонукає до проведення відповідного самостійного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Проведене дослідження полягало у демонстрації та подальшому розширенні можливостей впровадження фільмотренінгу в навчальний процес при підготовці фахівців різних спеціальностей. Як відзначалося у попередніх публікаціях, залучення студентів і курсантів до фільмотренінгу дозволяє навчати їх психологічному аналізу ситуацій з кінофільмів, що буде необхідно їм для здійснення аналізу реальних ситуацій, з якими вони зустрінуться згодом, при роботі за обраним фахом.

Наведений приклад демонстрації особливостей і можливостей фільмотренінгу в навчальному процесі було здійснено при роботі з курсантами-рятувальниками які навчаються у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, на 3-му курсі. Демонстрація і залучення майбутніх рятувальників Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС) України відбулося під час викладання навчального курсу «Соціально-психологічний тренінг спілкування», і було задумано для задіяння та розвитку навичок спілкування курсантів на важливу для них тему професійного спрямування. Для фільмотренінгу, як такий що підходить за тематикою курсу і повинен зацікавити курсантів, їм було запропоновано художній фільм-драму режисера Ендрю Девіса «Рятівник» (2006). Даний фільм було відібрано як такий що відповідає вимогам навчальної програми з названого предмету, запитах фахової підготовки курсантів-рятувальників, а також їхнім власним інтересам і уподобанням..

Фільм було рекомендовано для домашнього перегляду (оскільки його тривалість не дозволяє здійснити демонстрацію під час навчальних занять), проте все одно під час його аналізу й обговорення в ході аудиторних занять доводилося демонструвати з нього окремі важливі фрагменти, які виступали стимульним матеріалом для з'ясування певних важливих моментів.

Перед переглядом слухачам курсу було поставлено завдання: прослідкувати особливості підготовки курсантів, що навчаються в Академії Берегової рятувальної служби США; специфіку їхнього спілкування між собою і з викладачами та керівництвом закладу; особливості професійної діяльності рятувальників цієї служби; вимоги

до фізичних, психологічних і особистісних даних рятувальників Берегової рятувальної служби США. Запропоновано оцінити їхню доцільність, а також порівняти з відомими їм особливостями навчання, спілкування та професійної діяльності вітчизняних рятувальників ДСНС України. Передбачено, що дані завдання неодмінно повинні зацікавити цільову аудиторію; подальша робота підтвердила це припущення.

Щоб мотивувати курсантів і залучити їх до спільної роботи над запропонованим фільмом, було роз'яснено важливість і необхідність освоєння реальних ситуацій, з якими вони зустрінуться в майбутньому, при роботі за обраною спеціальністю. В даному випадку було використано розроблені раніше підходи до здійснення подібних форм роботи, проте в даному випадку все ж було зроблено певні необхідні корективи. Це було пов'язано з тим, що курсантам-рятувальникам, на відміну від студентів-психологів, було запропоновано подивитися і зробити аналіз фільму про рятувальників: як їхню підготовку в навчальному закладі, так і подальшу діяльність за обраним фахом. А головне, з'ясувати особливості спілкування: як викладачів і курсантів у процесі їхньої підготовки в навчальному закладі, так і на роботі: як з керівництвом, так і з колегами-рятувальниками. Саме така пропозиція викликала значний інтерес у курсантів, що сприяло активізації необхідної мотивації до роботи під час заняття.

Події фільму розгортаються у США, в одному з підрозділів Берегової рятувальної служби, яка займається порятунком тих, хто опинився в скрутній ситуації. Саме тут працює головний старшина Бен Ренделл, знаменитий плавець-рятувальник, який у черговій рятувальній операції втрачає всю свою команду. Опинившись у кризовій ситуації, старшина вирішує покинути службу, але безпосередній начальник, капітан Уільям Хедлі пропонує йому тимчасово обійняти посаду викладача в Академії Берегової рятувальної служби, і зайнятися підготовкою молодих курсантів, майбутніх рятувальників. Після певних вагань Бен погоджується, і прибуває на місце служби за новим призначенням. Саме після початку викладацької діяльності Бена Ренделла у навчальному закладі починають розгортатися події, що лягли в основу даної історії.

Головна проблема фільму. Проблема, що перебуває в центрі розгляду у фільмі – самореалізація в житті, здійснення намірів і задоволення особистих амбіцій – за допомогою досягнення вершин у професійній діяльності, яка належить до екстремальних. Висвітлення цієї думки і лягло в основу спілкування з курсантами-рятувальниками під час занять при вивченні з ними курсу «Соціально-психологічний тренінг

спілкування». Робота на занятті починається з обговорення питання: що спонукає людей обирати екстремальну діяльність у якості професійної; і як розуміють успіх у професії та шляхи його досягнення присутні на занятті курсанти, а також головні діючі персонажі фільму.

Починається робота з представлення головних персонажів фільму та створення, спільними зусиллями, їхніх психологічних характеристик.

Бен Ренделл – головний старшина Берегової рятувальної служби, досвідчений рятівник з багаторічним досвідом, найкращий у своїй професії. Він робить все щоб досягнути найвищих показників у діяльності, врятувати якнайбільше постраждалих у морі, і при цьому не втратити нікого зі своєї рятувальної команди. Переважно йому це вдається, але дорогою ціною, зокрема, він приділяє недостатньо уваги дому, дружині та домашнім справам, через що у нього розладнуються сімейні стосунки з дружиною Хелен. Для Бена його робота фактично є головним у його житті, а всі інші справи значно менше важливіші; хоча він також розуміє і поділяє цінності сімейного життя.

Карл Біллінгс – рятувальник, член команди Ренделла і його напарник під час рятувальних вильотів, з яким він не раз бував у найрізноманітніших надзвичайних ситуаціях, і на якого завжди може покластися. Фактично він був другом Бена, проте загинув у черговій рятувальній операції, як і інші члени його команди, що стало для старшини чи не найважчим випробовуванням у житті.

Уільям Хедлі – капітан Берегової рятувальної служби, який керує загоном рятувальників і їхніми рятувальними операціями. Саме він приймає всі важливі рішення щодо діяльності довіреного йому підрозділу та рятувальників, які у ньому служать. Як начальник Хедлі приймає важливе для головного старшини Ренденна рішення у критичний момент його життя; так, капітан у важкій для Бена життєвій ситуації пропонує йому тимчасово перейти на викладацьку роботу з підготовки майбутніх рятівників, інструктором в Академії Берегової охорони, чим також фактично рятує його.

Хелен Ренделл – дружина Бена Ренделла, яка втомилася бути його дружиною, оскільки очікувала зовсім іншого подружнього життя поряд з повністю відданим роботі чоловіком. Проте це виявилось надто важко, і не під силу для неї, через що вона уходить від Бена і подає на розлучення. Для неї виявився непосильним тягар життя поряд з її непересічним чоловіком...

Джейк Фішер – молодий курсант Академії Берегової рятувальної служби, майбутній рятівник. Він амбітний і наполегливий, прагне стати не лише найкращим серед курсантів-рятівників, але й серед професійних

рятівників Берегової рятувальної служби. Проте мотиви, що спонукають його до цього, не зрозумілі не тільки іншим курсантам, але й викладачам Академії, зокрема, його наставнику – інструктору Бену Ренделлу. Саме він намагається зрозуміти, що не так з молодим заповзятливим курсантом, і як допомогти йому в реалізації його професійних домагань.

Френк Ларсон – капітан рятувальної служби, начальник Академії Берегової рятувальної служби, в якій готують курсантів, майбутніх рятувників. Він приймає всі важливі рішення щодо підготовки курсантів у закладі, тому не раз вирішує участь як викладачів, так і курсантів, особливо у непередбачуваних і складних життєвих обставинах.

Біллі Ходж – курсант-рятувник, приятель Джейка, якому він за потреби надає підтримку, щоб той міг витримати найважчі випробування під час підготовки майбутніх рятувників в Академії Берегової рятувальної служби.

Емілі Томас – дівчина курсанта Джейка, з якою він познайомився в барі побившись об заклад з приятелями-курсантами. Вона студентка, навчається на шкільну вчительку, а невдовзі вже працює за обраною професією в школі. Саме стосунки з нею дозволяють Джейку збагнути найважливіші цінності життя, вартість людських стосунків передусім. Саме завдяки їй він збагнув заради чого варто жити і рятувати життя інших, оскільки раніше мав зовсім іншу мотивацію для освоєння професії морського рятувника. Тому хоча молоді люди вирішили розлучитися після відбуття Джейка до місця служби після завершення навчання, вони вже не змогли цього зробити.

Джейк Скіннер – викладач Академії, який разом з іншими займається підготовкою курсантів, і допомагає їм освоїти основи непростой майбутньої професії. У критичній ситуації, що трапилася під час тренування, він не звинувачує курсанта Ходжа і не перекладає на нього відповідальність за те що сталося. Тобто Скіннер також із тих, хто на своєму місці й на висоті у своїй професії, з таких можуть брати приклад курсанти, які бажають стати справжніми рятувниками і прийти на зміну тим, хто змушений після років служби перейти на викладацьку роботу. Саме такі люди, поряд із Ренделлом, здатні як рятувати інших, так і готувати справжніх майбутніх рятувників.

Далі розпочинається демонстрація процедури і можливостей фільмоаналізу, як необхідного етапу фільмотренінгу, який здійснюється разом із курсантами.

Питання до фільму (ї думки курсантів висловлені в ході обговорення):

1. Які ваші враження від перегляду фільму «Рятувник»? У відповідях на дане питання курсанти виявилися практично однотайними:

фільм їм однозначно сподобався. Вони висловлювали своє захоплення від побаченого, особливо їм сподобалися головні персонажі фільму: головний старшина Бен Ренделл і курсант Джейк Фішер, які уособлюють собою найкращих представників своєї професії, і є гідними прикладами для наслідування. На питання про те, що не сподобалося у фільмі, відповідей було небагато, переважно курсантам не сподобалися надто жорсткі методи підготовки майбутніх рятувальників в Академії Берегової рятувальної служби. Іншим не сподобалося те, що курсанти іноді порушують режим, самовільно покидають територію навчального закладу і проводять час за випивкою у барах.

2. *Що виступає рушієм, котрий розгортає події фільму?* Після висловлення кількох різних думок курсанти погодилися з тим, що головним рушієм розвитку сюжету у даній історії виступає протистояння особистості труднощам, котрі їй належить подолати, які, причому, вона обирає з власної волі. Саме так долають щоденні труднощі підготовки майбутніх рятувальників курсанти Академії Берегової рятувальної служби; так само щодня долають повсякденні труднощі рятувальники у своїй професійній діяльності. Були висловлені також деякі інші припущення, проте центральною темою обговорення все одно залишилася названа ідея.

3. *Що становить зі себе, згідно з фільмом, професія рятувальника?* Робота рятувальника Берегової рятувальної служби, судячи з фільму, є надто важкою і відповідальною. Вона не для кожного, оскільки під силу лише небагатьом, тим, хто наважиться опанувати таку небезпечну і відповідальну професію, як і реалізувати себе в ній. Проте тим, хто обрав для себе професію рятувальника, потрібно забути про нормальне, спокійне і розмірене життя, яке ведуть більшість людей. Це щоденний неспокій, постійне очікування виклику, як і щохвилинна готовність негайно прибути на службу і приступити до порятунку тих, хто цього потребує. Не багато людей здатні витримувати таку непомірну активність...

4. *Яка історія професійного успіху головного старшини рятувальної служби Бена Рендалла?* Його шлях у професію в фільмі не висвітлено, проте з його розмови з Джейком можна здогадатися, що він потрапив сюди не з власної доброї волі. Схоже на те, що Бен свідомо обрав собі таку нелегку дорогу в житті, як спокуту за раніше здійснені вчинки. Що саме привело його до такого вибору, не сказано, але можна здогадатися, що його історія схожа на історію Джейка Фішера, який також спочатку не планував стати рятувальником. Саме тому Ренделл

здатний не тільки зрозуміти свого непростого курсанта, але й допомогти йому.

5. *Яка мотивація освоєння професії рятувника у молодого курсанта Джейка Фішера? Його шлях до обраної професії нетиповий і незвичний. Навчаючись у школі, він навряд чи задумувався над тим, щоб обрати собі таку екстремальну професію. Однак, у 16-ти річному віці, повертаючись одного разу з друзями в автомобілі з вечірки, Джейк, який був за кермом, потрапив в аварію, в результаті якої вижив лише він один. З тих пір сумлінний юнак вважає себе винним у загибелі друзів, а тому вирішив, що повинен спокутувати провину: погубивши одних, він повинен тепер рятувати інших...*

6. *Чим схожі а чим відрізняються Бен Рендалл і Джейк Фішер? Між ними дійсно багато схожого: обидва неспроста обрали собі важку і небезпечну професію, однаково прагнуть стати найкращими у ній, безоглядно і самовіддано виконують покладені на них непосильні для пересічної людини обов'язки. Різниця між ними в тому, що інша мотивація спонукає їх досягати найвищих показників у роботі. Джейк прагне довести всім, що він найкращий і неперевершений, у той час як Бену вже давно байдуже до будь-яких рекордів, і працює він краще за всіх лише з усвідомлення важливості його роботи, а ще того, що інші не можуть виконувати цю роботу так, як здатний це робити він. Інша, не менш важлива відмінність між ними полягає в тому, що Джейк Фішер завжди і у всьому лише сам за себе, натомість як Бен Рендалл завжди за всіх і кожного з рятувників свого підрозділу – а саме в цьому полягає запорука успіху.*

7. *Що характерно для спілкування головних персонажів фільму? Є велика різниця в тому, як спілкуються викладачі та курсанти Академії Берегової рятувальної служби – тут спостерігається підпорядкованість молодих курсантів, майбутніх рятувників, і бувалих досвідчених представників цієї професії, які вже пізнали всі її секрети. Натомість ті ж самі бувалі рятувники і вчорашні молоді курсанти спілкуються зовсім по-іншому, коли перебувають разом на місці несення своєї непростой служби. Тут панує рівноправне, по-діловому спокійне та виважене спілкування, покликане спільно й ефективно вирішувати складні посадові обов'язки, рівною мірою покладені на них.*

8. *Як основна ідея фільму? На думку курсантів, яку вдалося з'ясувати після висловлених міркувань і їхнього обговорення, вона в тому, що ніщо не дається людині без її власних зусиль, повної самовідданості та захопленості справою, яку вона обирає справою свого життя. Лише роблячи її самовіддано і чесно, людина пізнає не лише*

цінності життя, але й своє місце на шкалі життєвих цінностей; лише так вона стає тим ким побажає, або ж залишиться ніким. Так людина надає цінності справі, якою займається, а ця справа возвеличує людину, котра її робить.

9. *Чому ми можемо навчитися у персонажів фільму?* Курсанти назвали особливості підготовки майбутніх рятувальників Берегової рятувальної служби, які можна запозичити для підготовки курсантів-рятувальників у вітчизняних навчальних закладах. Хоча багато з них вони визнали негуманними, проте погодилися з тим, що вони є дієвими і необхідними при підготовці до діяльності в реальних умовах порятунку потерпаючих. Учасники обговорення визнали, що низку їхніх підходів до роботи варто запозичити і нашим рятувальникам, як у процесі навчання, так і для налагодження роботи при виконанні посадових обов'язків у надзвичайних умовах.

10. *Наскільки актуальні ідеї фільму в наш час за наявних реалій?* Курсанти відзначили, що провідні ідеї фільму залишаються актуальними у наш час, як для курсантів, так і для рятувальників служби ДСНС України. Адже і в наш час залишаються не менш актуальними як проблеми професійної підготовки майбутніх рятувальників, так і їхньої подальшої діяльності в реальних умовах. Присутні відзначили, що їм також доводиться, різною мірою, зустрічатися з проблемами, які розглядаються в фільмі; вони не тільки виявилися їм знайомими, але й кожен має певні уявлення та наміри щодо їхнього подолання, а іноді також певний набутий досвід.

Після обговорення винесених на розгляд питань, було продовжено з'ясування інших, також важливих, які виникли в процесі фільмотренінгу.

Головний конфлікт фільму. Центральне протиріччя у фільмі зображено як протистояння: особистість професіонала проти труднощів освоєння і виконання професійних обов'язків. Головний конфлікт зображено як протистояння молодого та недосвідченого курсанта Джейка Фішера і досвідченого головного старшини Бена Ренделла, які ніби роблять одну спільну справу, але значно відрізняються своїм баченням шляхів досягнення кінцевих результатів діяльності рятувальника. Не можна стверджувати, що між початківцем і досвідченим рятувальником є якесь нездоланне протиріччя, але Джейк лише вступив на той непростий шлях опанування професії, який вже пройшов Бен. Тому, поступово навчаючись, бажаючи повторити шлях професійного становлення, який пройшов Бен Ренделл, Джейк Фішер стає все більше схожий на свого досвідченого наставника. Ймовірно, у реальній дійсності все значно складніше, що вимагає більш ретельної проробки психологічних портретів і вчинків головних персонажів фільму.

В чому є полягає основна ідея, яку творці фільму намагаються донести до глядача? Цей фільм про те, як людина шукає сенс свого життя і діяльності, ставить важливі для неї питання, довго та наполегливо шукає, доки зрештою не знаходить відповіді на них; так вона знаходить своє місце в житті й усвідомлює власне покликання. Він про те, що лише найкращі з нас здатні взяти на себе непосильний тягар відповідальності, у тому числі за життя інших, і нести його по життю з гідністю, а тому можуть бути прикладом для інших.

Чому можуть навчитися при перегляді фільму курсанти-рятувальники? Даний фільм було обрано для демонстрації курсантам як навчальний матеріал при вивченні курсу «Соціально-психологічний тренінг спілкування». Відповідно до цього, було поставлено завдання організувати спілкування професійного спрямування, для вироблення у курсантів необхідних навичок. Саме довкола реалізації таких можливостей і зосередилася основна робота з майбутніми рятувальниками служби ДСНС України у ході роботи над фільмом. Курсанти також погодилися, що вони багато чому можуть навчитися у персонажів фільму, а проведена спільна робота над ним допоможе їм у цьому, як і у розумінні та опануванні секретів їхньої нелегкої професії. Вони також виявили бажання і в майбутньому брати участь у подібних формах навчальної роботи під час занять.

На завершення необхідно відзначити наступне: запропонований для фільмотренінгу кінофільм був не єдиним, з приводу якого відбувалося спілкування про професію рятувальника під час проведення занять з курсантами. Справа в тому, що вони вже раніше переглядали чимало фільмів, в яких правдиво відображено професійну діяльність рятувальників: «Вогнеборці», «Зворотня тяга», «Крізь вогонь», «У вогні» та інші, а також серіали «Чикаго у вогні» та вітчизняний «Виклик» – про роботу рятувальників ДСНС України. Курсанти не тільки залюбки переглядали фільми, в яких відображено особливості діяльності за обраним ними фахом, але й охоче спілкувалися з приводу побаченого, брали участь у їхньому обговоренні, зокрема під час занять. З одного боку, варто було зробити наступний крок у цьому напрямку, тобто запропонувати курсантам провести фільмотренінг, а з іншого – важко було знайти фільм на дану тему, якого вони ще не бачили. Вихід з ситуації, що склалася, було знайдено таким чином: у всіх названих фільмах було показано роботу пожежників, натомість робота рятувальника передбачає також виконання інших видів рятувальних робіт. З огляду на це привертав увагу саме фільм «Рятівник», який зображає повсякденну роботу рятівників Берегової рятувальної служби,

які здійснюють порятунок тих, хто потрапив у біду в морі. Даний вид діяльності рятувальників значно менше відомий курсантам, проте і в умовах їхньої подальшої діяльності за обраним фахом передбачено здійснення порятунку постраждалих на водах. Відповідно, запропонований фільм видався цікавим курсантам, а оскільки майже ніхто з них його раніше не бачив, вони погодилися подивитися його і взяти участь у фільмотренінгу під час аудиторних занять. Враховуючи наведене, можна констатувати доцільність застосування фільмотренінгу в навчальному процесі, зокрема, при підготовці курсантів різних спеціальностей, як для вироблення у них навичок професійного спілкування, так і аналізу повсякденних робочих ситуацій, а відтак, для формування їх професійної компетентності, у т. ч. при вивченні різних навчальних курсів професійного спрямування.

Висновки.

1. Огляд виявлених публікацій дозволив констатувати, що в працях вітчизняних науковців наявні чималі напрацювання за темою дослідження; але виявлена інформація не дозволяє належним чином обґрунтувати і здійснити на практиці фільмотренінг у навчальній роботі з курсантами-рятувальниками.

2. Демонстрація розробленого й апробованого раніше підходу до застосування фільмотренінгу під час навчальних занять з курсантами-рятувальниками значно полегшує процес його освоєння, активізує їхні пізнавальні можливості та покращує як опанування необхідного матеріалу, так і вироблення навичок професійного спілкування.

3. Одержані результати підтверджують доречність застосування фільмотренінгу в навчальному процесі, при підготовці курсантів різних спеціальностей зокрема, як для вироблення у них навичок професійного спілкування, так і аналізу повсякденних робочих ситуацій, а в кінцевому підсумку для формування їхньої професійної компетентності.

В подальшому намічено вдосконалити апробований підхід і поширити його у фаховій підготовці фахівців різних спеціальностей.

Література:

1. Бутманчук С. В. Кінотерапія та кінотренінг або кіно замість ліків (інтерактивний метод роботи практичного психолога). URL: <https://naurok.com.ua/kinotrening-yak-odin-z-interaktivnih-metodiv-roboti-psihologa-z-batkami-pedagogami-ta-pidlitkami-107181.html>

2. Бутманчук С. В. Кінотренінг як інтерактивний метод роботи практичного психолога. Збірник тренінгових занять для учнів, батьків, педагогів. URL: <https://naurok.com.ua/kinotrening-yak-interaktivniy-metod-roboti-praktichnogo-psihologa-zbirnik-treningovih-zanyat-dlya-uchniv-batkiv-pedagogiv-107192.html>

3. Власенко І. А., Фокіна В. А. Кінотренінг як практика успішної комунікації особистості // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2019. Вип. 1. С. 101-106.

4. Вознесенська О. Л., Голубева О. Є. Використання кінотерапії як форми медіа-освіти / О. Л. Вознесенська, О. Є. Голубева // Наукові студії із соціальної та політичної психології: Зб. статей / АПН України, Ін-т соціальної та політичної психології; Редкол.: С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський та ін. К.: Міленіум, 2008. Вип. 19 (22). С. 332-339.

5. Вінтюк Ю. В. Особливості викладання навчального курсу «Соціально-психологічний тренінг спілкування» студентам і курсантам різних спеціальностей // Вісник науки і освіти. № 4(22). 2024. С. 847-859.

6. Вінтюк Ю. В. Психологічний аналіз особливостей спілкування з навчальною метою в процесі фільмотренінгу (на прикладі фільму «Історія любові») // Вісник науки і освіти. № 5(23). 2024. С. 799-813.

7. Кіноаналіз: як краще пізнати себе через спостереження за героями фільму. URL: <https://ucu.edu.ua/news/kinoanaliz-yak-krashhe-piznaty-sebe-cherez-sposterezhennya-za-geroyamy-filmu/>

8. Кінотерапія як форма медіаосвіти. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/10584/2011-01-14-kinoterapiya-yak-forma-mediaosvity/>

9. Красин С. Вступ до режисованої фільмотерапії. Зцілення за допомогою кіно. URL: https://cinematherapy.org/wp-content/uploads/2023/12/Красин_С_А_Вступ_до_режисованої_фільмотерапії

10. Чаплінська Ю. С. Використання різних підходів фільмоаналізу у практичній роботі психолога. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/716390/2.pdf>

11. Чаплінська Ю. С. Особливості фільмоаналізу у груповій роботі. URL: https://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/СЧаплінська_ОСОБЛИВОСТІ_ФІЛМАНАЛІЗУ_У_ГРУПОВИЙ_РОБОТІ.pdf

12. Яновський М. І. Механізми психологічного впливу кінематографічного відеоряду на глядача: дис. ... канд. психол. Наук. Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2005. 290 с.

References:

1. Butmanchuk S. V. *Kinoterapiia ta kinotreninh abo kino zamist likiv (interaktyvnyi metod roboty praktychnoho psykholoha)*. [Cinema therapy and cinema training or cinema instead of drugs (interactive method of work of a practical psychologist)]. URL: <https://naurok.com.ua/kinotrening-yak-odin-z-interaktivnih-metodiv-roboti-psiologa-z-batkami-pedagogami-ta-pidlitkami-107181.html> [in Ukrainian].

2. Butmanchuk S. V. *Kinotreninh yak interaktyvnyi metod roboty praktychnoho psykholoha*. [Film training as an interactive method of work of a practical psychologist.]. Zbirnyk treninhovykh zaniat dlia uchniv, batkiv, pedahohiv. URL: <https://naurok.com.ua/kinotrening-yak-interaktivniy-metod-roboti-praktichnogo-psiologa-zbirnik-treningovih-zanyat-dlya-uchniv-batkiv-pedagogiv-107192.html> [in Ukrainian].

3. Vlasenko I. A., Fokina V. A. (2019). *Kinotreninh yak praktyka uspishnoi komunikatsii osobystosti*. [Film training as a practice of successful personal communication]. // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Psykholohichni nauky. Vyp. 1. S. 101-106. [in Ukrainian].

4. Voznesenska O. L., Holubieva O. Ye. (2008). *Vykorystannia kinoterapii yak formy media-osvity. [Using film therapy as a form of media education].* / O. L. Voznesenska, O. Ye. Holubieva // Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii: Zb. statei / APN Ukrainy, In-t sotsialnoi ta politychnoi psykholohii; Redkol.: S. D. Maksymenko, M. M. Sliusarevskyi ta in. Kyiv: Milenium. Vyp. 19 (22). S. 332–339. [in Ukrainian].

5. Vintiuk Yu. V. (2024). *Osoblyvosti vykladannia navchalnoho kursu «Sotsialno-psykholohichni treninh spilkuvannia» studentam i kursantam riznykh spetsialnosti [Peculiarities of teaching the educational course "Social and psychological training of communication" to students and cadets of various specialties].* // Visnyk nauky i osvity. # 4(22). 2024. C. 847-859. [in Ukrainian].

6. Vintiuk Yu. V. (2024). *Psykholohichni analiz osoblyvosti spilkuvannia z navchalnoiu metoiu v protsesi filmotreninhu (na prykladi filmu «Istoriia liubovi») [Psychological analysis of the features of communication with an educational purpose in the process of film training (on the example of the film "Love Story")].* // Visnyk nauky i osvity. # 5(23). 2024. C. 799-813. [in Ukrainian].

7. *Kinoanaliz: yak krashche piznaty sebe cherez sposterezhennia za heroiami filmu. [Film analysis: how to get to know yourself better by observing the characters of the film].* URL: <https://ucu.edu.ua/news/kinoanaliz-yak-krashhe-piznaty-sebe-cherez-sposterezhennya-za-geroyamy-filmu/> [in Ukrainian].

8. *Kinoterapiia yak forma mediaosvity. [Film therapy as a form of media education].* URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/10584/2011-01-14-kinoterapiya-yak-forma-mediaosvity/> [in Ukrainian].

9. Krasyn S. (2018). *Vvedenye v rezhysyruemuiu fylmoterapiiu. Ystselenye pry pomoshchy kynu. [Introduction to directed film therapy. Healing with the help of cinema].* URL: https://cinematherapy.org/wp-content/uploads/2023/12/Красін_С_А_Вступ_до_режисованої_фільмотерапії [in Ukrainian].

10. Chaplinska Yu. S. *Vykorystannia riznykh pidkhodiv filmoanalizu u praktychnii roboti psykholoha. [Introduction to directed film therapy. Healing with the help of cinema].* URL: <https://lib.iitta.gov.ua/716390/2.pdf> [in Ukrainian].

11. Chaplinska Yu. S. *Osoblyvosti filmoanalizu u hrupovii roboti. [Introduction to directed film therapy. Healing with the help of cinema].* URL: https://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/CHaplinska_OSOLYVOSTI-FILMANALIZU-U-GRUPOVIJ-ROBOTI.pdf [in Ukrainian].

12. Ianovskyi M. I. (2005). *Mekhanizmy psykholohichnoho vplyvu kinematohrafichnoho videoriadu na hliadacha [Mechanisms of the psychological impact of a cinematographic video series on the viewer]: dys. ... kand. psykol. Nauk. Kharkivskyi nats. un-t im. V. N. Karazina. Kharkiv. 290 s. [in Ukrainian].*